Szakonyi Károly

Karácsonyi ének

Ötven évvel ezelőtt, (most már inkább így emlegetem a múlt időt), tehát fél évszázaddal ezelőtt így november derekáén már sorban érkeztek levelek a különböző lapok szerkesztőségéből, hogy jó előre szóljanak, várják a mellékletek karácsonyi számába a novellát. (A költőktől persze a verset.) Annyi novellát tisztességgel nem lehetett írni, ahány helyről jelentkeztek, de kettő, három sikeredett, némelyik – hiszen az ember azért nem csapta össze – később bekerült a kötetekbe is. Némelyikből évek múlva televíziós film is készült, vagy főiskolai vizsgafilm, de akadt, amelyik antológia darabbá avanzsált, megjelent a Körképben, ebben az évenkénti, a könyvhétre kiadott novellaválogatásban.

A Népszava kulturális rovata hozta valamelyik karácsonykor a *Mindenki siet haza* címűt, amely szenteste délutánján játszódik egy presszóban, ahol már a korai zárásra készülnek, hiszen ezen az estén, a szeretet ünnepén mindenki siet haza. Az utolsó pillanatba betér egy furcsa alak, figyelmeztetik, hogy záróra van, de ő bort kér, s azt, hogy születésnapján ünnepeljenek vele. A pincér kelletlenül kiszolgálja, ám közben a kávéfőző lánnyal felfedezik, hogy a *pasas* oldalán véres az ing, sőt mindkét keze fején seb van, ami gyanússá teszi, s már-már rendőrt akarnak hívni, mert ki tudja, mibe keveredett ez az alak. A lány egy pillanatra megszánja, mire a pincér megjegyzi, hogy maga csak ne lágyuljon el *Veronika.* A vendég velük akar lenni *ezen az estén,* de makacskodását megelégelve kidobják. És végre mehetnek haza gyertyagyújtásra a gipsz-Jézuskához meg a gipsz-betlehemhez ajándékosztásra, megszabadulva a kellemetlenségtől.

A következő év decemberében felkeresett a Szent Domonkos templom káplánja, egy kedves fiatalember, és meghívott templomukba az éjféli misére, ahol, mint mondta, színjátszó csoportjuk előadja a novella dramatizált változatát. És esetleg szóljak is a hívekhez, amolyan író-olvasó találkozás félén. Érdekesnek találtam, hogy a mise előtt színdarabot fognak játszani, bár ezt a régi emlékeim szerint blaszfémiának éreztem, csak hát minden másként van már a templomban is. A megszólalást azonban elhárítottam, de megígértem, hogy ott leszek.

Jeges, hideg idő volt hetvenhét karácsonyán, a napközben kásássá olvadt hó estére rögösre fagyott, a Trabant csúszkált, de megérkeztünk a Thököly úti templomba. Beültünk a padba, csak semmi feltűnés, gondoltam, hajdan a diákmiséken a páter éles szemmel figyelte, csendben va-

gyunk e, nem illett beszélni, itt meg előadás lesz? Az oltár elé kihelyezett asztal, szék, valamiféle presszópult-jelzés meg kellékek a színpad hangulatát keltették, és valóban, eljátszották a jelenetet a novella szereplőivel. (Közbevetőleg, az akkor még gimnazista Pregitzer Fruzsina volt a kávéfőzőlány, sok év múlva színésznőként többször, több szerepben is játszott az Adáshiba című darabomban Pesten és vidéken.) Ügyes előadás volt, a hívek persze nem tapsoltak, a darab végén az orgona szólalt meg a szentegyházat betöltőn valamelyik karácsonyi énekkel.

A novellát a Színművészeti Főiskolán is dramatizálták, Lukin Ágnes rendező vizsgafilmje lett, a *vendéget* (Jézust) Trokán Péter játszotta, a presszós lányt Eszenyi Enikő, a pincért Rátóti Zoltán.

A novella megjelent a Boldizsár Iván szerkesztette Magyarok Világszövetsége kalendáriumában, Torontóban kezébe került Polgár Tibornak, megtetszett neki, levelet kaptam tőle, hogy operát írna belőle. Boldogan beleegyeztem. Polgár Tibor 1964 óta élt Kanadában, feleségével, Nagykovácsi Ilona dizőzzel 1961-ben hagyták el az országot, előbb Nyugat-Berlinbe mentek, ahol a Philharmonia Hungarica karmestere lett, zenei múltját tekintve méltán. Zeneszerzői, karmesteri, zongoraművészi pályafutása már a háború előtt az élvonalba emelte, 1925-től pedig a Magyar Rádióhoz kötődött, vezető karnagya, könnyűzenei, majd, művészeti vezetője lett. Érdekes epizódja volt életének, hogy 1945. május 1-jén, a Rádió első adásnapján dr. Palló Imre operaénekest kísérte, élőadásban, zongorán. Filmzenét, hangjátékokat aláfestő zenét, operetteket, operákat komponált, megtisztelő volt az ajánlata. Rá kevésbé emlékeztem, inkább a feleségére. Nagykovácsi Ilonát, az ötvenes évek híres dizőzét mindenki ismerte, ha az ember mondjuk a margitszigeti Casinóba ment a szerelmével délutáni teára (ami nem az angol szokást jelentette, csupán akkor lehetett táncolni), vagy megfordult éjszakai bárokban, hallhatta énekelni.

Leveleztünk, és egy nyári napon felhívott telefonon, itt voltak Pesten a feleségével, a Duna Szállóban laktak, oda invitált. Elkészült az operával, elhozta a partitúrát, és felajánlotta, hogy zongorán bemutatja. Az emeleti bárban volt csak zongora, de azt délelőtt még zárva tartották, a hotel igazgatója azonban kinyittatta, oda mentünk fel kettesben. Polgár Tibor a zongorához ült, és lejátszotta a dalokat, közben el is énekelte őket, persze angolul. A mű címe is angol volt, *A Strange Night.* A játékot kibővítette a presszós lány fiú barátaival, ők is beözönlenek a záróra előtt, és hívják magukkal mulatni, ezért a dallamos muzsika erős beat hangzással párosult, nekem nagyon tetszett. Megkaptam a partitúrát, hogy próbáljam elhelyezni. Akkoriban még hétfőnként létezett a tévében

a Zenés Színház, őket kerestem fel, de azt mondták, sok a bemutatásra váró darab. Polgár a torontói televíziónak is ajánlotta bemutatásra, hosszan várakoztatták, aztán mégsem kaptak rajta. Hosszú levelezésünk tanúskodik ezekről a próbálkozásokról. A partitúra itt van nálam, egyszer talán valakinek megjön hozzá a kedve. Azt láttam, hogy Polgár Tibor műveinek jegyzékében szerepel, csak a megírás dátuma téves, nem 1973-ban komponálta, ahogy írják, hiszen csak 1977 után ismerhette meg.

Egy régi librettó, lassan csak az emlékemben élő, ahogy az a délelőtt is, amikor eljátszotta a zenéjét a hotelnek a Dunára néző, emeleti bárjában, meg ahogy az impozáns rajzolatú hangjegyek fölé írta: *Szakonyi Karcsinak, köszönettel az inspirációért, őszinte szeretettel Polgár Tibor.*

2020